

บทที่ 2

การทบทวนวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนการวิจัยด้านการเงิน บัญชี และพัสดุ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยที่ถูกต้องซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและคุณภาพงานวิจัย ในประเด็นต่อไปนี้

1. แนวความคิดและลักษณะสำคัญในการบริหารงานวิจัย
2. ระบบการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัย
3. ระเบียบการปฏิบัติทางราชการบางอย่างเกี่ยวกับงานวิจัย
4. การบริหารการเงินของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
5. ระเบียบและคู่มือการบริหารงานการเงินของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

1. แนวความคิดและลักษณะสำคัญในการบริหารงานวิจัย

วิจัย รูปคำ (2540: 9-16) ได้ให้แนวคิดและลักษณะสำคัญในการบริหารงานวิจัยไว้ว่างานวิจัยโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการวิจัยแบบใดก็ตาม มักมีการดำเนินการในลักษณะเป็นโครงการ กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และขอบข่ายของงานเป็นการเฉพาะเจาะจง และมีเงื่อนไขเวลา กำหนดแน่นอนสามารถระบุเวลาดำเนินการ ระยะเวลาเริ่มต้น และระยะเวลาสิ้นสุดของงานได้ ดังนั้น ในการดำเนินการวิจัย ผู้ทำการวิจัยจึงต้องทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้บริหารงานโครงการ ซึ่งการบริหารแบบนี้มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการบริหารงานประจำหลายประการ ประกอบกับงานวิจัยโดยทั่วไปมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ต้องการผู้ดำเนินการในลักษณะที่แตกต่างจากการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ บางประการ ดังนั้นผู้รับผิดชอบในงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารงานวิจัยจำเป็นต้องมีทั้งความสามารถในการวิจัยและความสามารถในการนำแนวความคิด เทคนิค และวิธีการของการบริหารโครงการมาประยุกต์อย่างเหมาะสม จึงจะทำให้งานวิจัยประสบความสำเร็จด้วยดี

ลักษณะทั่วไปและความสำคัญของการบริหารโครงการวิจัย

ลักษณะสำคัญของงานวิจัยนอกเหนือจากการมีรูปแบบการดำเนินงานเป็นโครงการแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวหลายประการ ซึ่งลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความยากลำบากในการ

บริหารงานตามมาด้วยในที่นี้จะได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของงานวิจัย และสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการบริหารงานโครงการวิจัยให้สอดคล้องกับลักษณะพิเศษดังกล่าวแต่ละด้านดังนี้

ก. ลักษณะเชิงวิชาการของงานวิจัย

การวิจัยเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้สองส่วนประกอบกัน ส่วนแรก คือ ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย ทั้งนี้แล้วแต่ว่าการวิจัยเรื่องนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาใด ซึ่งอาจต้องการความรู้เพื่อสาขาวิชาเดียวหรือความรู้จากหลาย ๆ สาขาวิชาประกอบกันได้ ความรู้ส่วนที่สอง คือ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัย ระเบียบวิธีเป็นเทคนิคที่ต้องอาศัยทั้งการเรียนรู้และประสบการณ์เป็นอย่างมาก

นอกจากความรู้ในสองส่วนดังกล่าวข้างต้นแล้ว งานวิจัยยังต้องการประสบการณ์เป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับคนจำนวนมากนอกจากจะใช้ความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัยแล้ว ยังต้องใช้ศิลปะประกอบด้วย เช่น ศิลปะในการสัมภาษณ์ ศิลปะในการเสนอรายงาน เป็นต้น

ดังนั้น ความสำคัญของการบริหารงานวิจัยเบื้องต้น จึงอยู่ที่ผู้บริหารงานวิจัยจะต้องเข้าใจถึงลักษณะเชิงวิชาการของงานวิจัยดังกล่าว ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารโครงการวิจัยต้องนำมาพิจารณาตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกหัวข้อเรื่องที่จะวิจัย การเลือกผู้ร่วมทีมงานวิจัย ตลอดจนการผสมผสานระหว่างสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และประสบการณ์จากการวิจัยของผู้ร่วมงานวิจัยทุกคน

ข. ความซับซ้อนของงานวิจัย

ความยากลำบากและอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่คิดจะทำการวิจัยและทำการวิจัยบางคนท้อถอยก็คือ การวิจัยต้องเผชิญกับปัญหาที่ว่าทำอย่างไรจึงจะได้ข้อสรุปที่มีความแน่นอนชัดเจน (Preciseness) โดยเฉพาะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มักพบเสมอว่าในสภาพความเป็นจริงมีตัวแปรอยู่มากมายที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดระหว่างปัจจัยเหตุและผลชุดหนึ่ง ๆ ทำให้ข้อสรุปที่ได้ไม่แน่นอนชัดเจนเท่ากับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์กายภาพ

อีกประการหนึ่ง คือ อคติในงานวิจัยอันเกิดจากพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาที่ดี ความยึดมั่นในแนวความคิดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งก็ดี ความแตกต่างในอุดมคติ อุดมการณ์ก็ดี และอคติอันเกิดจากสาขาวิชาชีพที่ตนคุ้นเคยก็ดี สิ่งเหล่านี้ทำให้เป็นปัญหาในการดำเนินงานวิจัยของผู้บริหารงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เริ่มตั้งแต่การเลือกใช้ทฤษฎี การกำหนดสมมติฐาน ตัวแปร ตลอดจนไปจนถึงการเขียนรายงานได้ นอกจากนี้ในการทำวิจัยยังมีวิธีการและเทคนิคที่อาจเลือกใช้ได้หลายอย่าง ไม่มีวิธีการวิจัยใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดและเป็นมาตรฐาน มีวิธีการวิจัยหลายอย่างที่สามารถ

นำมาใช้กับการวิจัยเรื่องหนึ่ง ๆ ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน แต่วิธีการวิจัยที่นำมาใช้ได้กับการศึกษาปัญหาหนึ่ง อาจไม่เหมาะสมที่จะใช้กับอีกปัญหาหนึ่งก็ได้ ในทำนองเดียวกัน วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล หรือกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันก็อาจต้องใช้วิธีที่แตกต่างกัน และการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยก็อาจเลือกใช้เทคนิคทางสถิติในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม

ดังนั้น ผู้ทำวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารงานโครงการวิจัย จึงต้องเผชิญกับปัญหาความซับซ้อนของงานวิจัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งปัญหาความไม่แน่นอนอนาคตและปัญหาอคติในงานวิจัย กรณีเช่นนี้ผู้รับผิดชอบบริหาร โครงการวิจัยจำเป็นต้องมีคุณสมบัติบางประการ อันได้แก่ การมีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ผู้วิจารณ์ผลงานวิจัย และผู้เกี่ยวข้อง การรู้จักเลือกใช้แนวคิดทฤษฎีและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับงานวิจัย ผู้บริหารงานวิจัยที่ดีจึงควรมีลักษณะที่มีใจเป็นผู้ร่วมอำนาจทางความคิด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และเป็นการลดอคติแต่ก็มีได้หมายความว่าจะต้องฟังพาความคิดเห็นจากผู้อื่นจนไม่สามารถหาข้อกำหนด ทางเลือก และข้อสรุปในการวิจัยได้

ค.การผสมผสานงานวิชาการและงานปฏิบัติ

งานวิจัยเป็นงานที่มีลักษณะเชิงวิชาการ และงานบริหารโครงการเป็นงานที่มีลักษณะเชิงปฏิบัติ เพราะฉะนั้น ผู้บริหารโครงการวิจัยจึงต้องรับภาระหน้าที่ทั้งสองด้านนี้พร้อม ๆ กันไป ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ งานวิชาการและงานปฏิบัตินั้นมีรูปแบบและวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน บางประการ และงานแต่ละด้านต้องการผู้ทำงานที่มีบุคลิกภาพสอดคล้องกับงานในด้านนั้น ๆ อยู่บ้าง คือ งานด้านวิชาการต้องการบุคลิกภาพที่เป็นนักคิด นักสังเกต นักค้นคว้าหาความรู้ นักวิเคราะห์ เป็นผู้สนใจติดตามความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวของปรากฏการณ์และความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ตลอดจนมีความอดทนที่จะเปิดรับความคิดเห็นจากแนวคิด ทฤษฎี สาขาวิชา และทัศนคติที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่ดีที่สุด ขณะที่งานบริหารซึ่งเป็นงานด้านปฏิบัติ ต้องการบุคลิกภาพที่มีการตัดสินใจดำเนินการ มีการอำนวยความสะดวก มีการควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน และวัตถุประสงค์ที่วางไว้ภายในเงื่อนไขเวลาและทรัพยากรที่จำกัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด งานทั้งสองด้านนี้จึงเน้นผลงานกันคนละแง่ และหากผู้บริหารงานวิจัยมีบุคลิกภาพเน้นหนักไปในทางวิชาการมาก ก็อาจทำให้งานล่าช้า ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของนักวิชาการส่วนใหญ่ใช้เวลาเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับงานด้านปฏิบัติ แต่ถ้าผู้บริหารงานวิจัยมีบุคลิกภาพเน้นหนักไปในทางด้านปฏิบัติ ก็อาจทำให้งานวิจัยขาดความลึกซึ้ง ขาดคุณภาพเชิงวิชาการ เนื่องจากมุ่งให้งานเสร็จทันตามกำหนดเวลาในแผนโดยละเลยความสำคัญทางวิชาการไปบ้าง ผู้บริหารงานวิจัยจึงจำเป็น

จะต้องผสมผสานลักษณะงานทั้งด้านวิชาการ และงานด้านปฏิบัติให้สอดคล้องกัน นักวิชาการที่ทำหน้าที่บริหารงานวิจัยนอกจากจะยึดหลักการทางทฤษฎีแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัญหาและสภาพความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติด้วย

จ. การเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่ม

- กลุ่มผู้ทำการศึกษาวิจัยเอง กลุ่มนี้ประกอบด้วยที่ปรึกษาโครงการวิจัย

หัวหน้าโครงการและผู้ร่วมงาน อันได้แก่ นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย พนักงานเก็บข้อมูล พนักงานลงรหัส นักสถิติ และผู้ร่วมงานอื่น ๆ ผู้ร่วมงานเหล่านี้อาจมีความแตกต่างกันทั้งสาขาวิชา พื้นความรู้ ประสบการณ์ และบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน

- ผู้ให้ทุนหรือหน่วยงานที่ผู้วิจัยสังกัด ผู้ให้ทุนอาจเป็นบุคคล หน่วยงาน หรือสถาบันอื่น ๆ ก็ได้ ซึ่งผู้วิจัยต้องเกี่ยวข้องด้วย และบางครั้งก็มีส่วนในการกำหนดบทบาทหรือควบคุมงานวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น มีบทบาทในการกำหนดวงเงินงบประมาณ กำหนดหัวข้อหรือขอบข่ายของเรื่องที่ทำการวิจัยกำหนดวิธีการหรือรายละเอียดในเรื่องที่ทำการวิจัยเป็นต้น

- หน่วยงานหรือบุคคลผู้อนุญาตให้ทำการวิจัย การวิจัยบางด้านหรือบางสถานที่อาจต้องถูกควบคุม เช่น การวิจัยเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ การวิจัยทางทหาร ในบางประเทศไม่อนุญาตให้นักวิจัยต่างชาติเข้าไปทำการศึกษาวิจัยในประเทศของตนได้เลย

- ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หน่วยงานและบุคคลที่ให้ข้อมูล เอกสาร ตลอดจนข้อเท็จจริง และความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลนับว่ามีความสำคัญโดยตรงต่อข้อมูลและผลของการวิจัย

- ผู้ให้ความร่วมมืออื่น ๆ ได้แก่ ผู้ให้ความร่วมมือ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย นับตั้งแต่บรรณารักษ์ห้องสมุดที่ผู้วิจัยไปทำการค้นคว้าเอกสารเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้เอกสารข้อมูล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทาง และล่ามที่ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลสนาม โปรแกรมเมอร์ และเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์อื่น ๆ ที่ช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์เอกสารรายงาน เจ้าหน้าที่การเงินและอื่น ๆ

- ผู้นำผลงานวิจัยไปใช้และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากงานวิจัย ได้แก่ หน่วยงาน หรือบุคคลที่นำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงประชาชนหรือบุคคลทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากการนำผลการวิจัยไปใช้

ลักษณะของงานที่มีขอบข่ายของความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย ดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในแง่วิชาการและการปฏิบัติหลายประการ นับตั้งแต่ผู้ให้ทุน ทำการศึกษาวิจัย หรือหน่วยงานที่ผู้วิจัยสังกัดย่อมมีวัตถุประสงค์ ระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับที่อาจ

เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานวิจัยได้ แม้เมื่อทำงานวิจัยสำเร็จแล้วก็อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับผู้นำผลงานวิจัยไปใช้ โดยเฉพาะงานวิจัยประยุกต์ผู้นำผลงานวิจัยไปใช้ ซึ่งมักจะเป็นฝ่ายปฏิบัติจึงมักต้องการข้อสรุปที่ชัดเจน

ปัญหาและข้ออุปสรรคดังกล่าวจึงมีผลต่อการบริหารงานวิจัยให้เกิดความสำเร็จและมีคุณภาพตลอดจนเกิดประโยชน์เต็มที่ ผู้บริหารงานวิจัยจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้ได้ทั้งความร่วมมือและความเป็นตัวของตัวเองในทางวิชาการ สิ่งเหล่านี้จึงไม่ใช่ของง่าย

จ. การเมืองของการวิจัย

แม้ว่านักวิจัยจะมีพื้นฐานทางทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยเป็นเครื่องมือที่เป็นกลางมีเสรีภาพอันปราศจากอิทธิพลบังคับในการเลือกปัญหาวิจัยหรือกำหนดหัวข้อการวิจัย หลีกเลียงอคติอันเกิดจากการศึกษาและมีความซื่อสัตย์ต่อผลของการศึกษา ยึดมั่นต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยไม่คำนึงถึงผู้สนับสนุนโครงการวิจัย หรือหน่วยงานที่ควบคุมและผลประโยชน์ของผู้วิจัยเอง แต่ในความเป็นจริงเสรีภาพทางวิชาการในงานวิจัยมีข้อจำกัดประการ เช่น ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการย่อมจะต้องอยู่ในกฎระเบียบของทางราชการ ต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลและต้องทำการวิจัยภายใต้หัวข้อเรื่องที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจากราชการ ผู้วิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากหน่วยงานที่ให้ทุนก็อาจขาดเสรีภาพไม่โดยตรงก็โดยอ้อม เป็นต้น แม้นักวิจัยจะมีเสรีภาพทางวิชาการอย่างเต็มที่ แต่ถ้าหากขาดอุดมการณ์อย่างแท้จริง ก็อาจจะเบี่ยงเบนงานวิจัยทั้งโดยเจตนาและโดยอคติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง เช่น ต้องการให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่มีอิทธิพลยอมรับผลงานวิจัยของตนเอง อันอาจทำให้คนมีชื่อเสียงหรือได้ผลประโยชน์อื่น ๆ ดังนั้น การขาดเสรีภาพทางวิชาการและอุดมการณ์ของนักวิจัยเองจึงเป็นเหตุให้การวิจัยมีทิศทางไปตามความต้องการของรัฐบาลบ้างหรือสนับสนุนแนวทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของมูลนิธิ หน่วยงาน และสถาบันที่ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนบ้าง

ฉ. ความต้องการจริยธรรมทางวิชาการ

งานวิจัยเป็นงานที่ต้องการจริยธรรมในตัวผู้ทำการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยมีลักษณะที่เป็นการเมือง เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่มและมีโอกาสที่จะใช้อคติของผู้วิจัยและผู้อื่นที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยได้ทุกขั้นตอนของงานวิจัย ผู้บริหารงานวิจัยจึงต้องมีความระมัดระวังและหาทางหลีกเลี่ยงอิทธิพลต่าง ๆ ที่จะทำให้งานวิจัยของคนตกเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ของหน่วยงานหรือบุคคลอื่น งานวิจัยบางครั้งกลายเป็นปัญหาระหว่างความต้องการผลสำเร็จหรือ

ความรู้ทางวิชาการกับความคิดริเริ่ม คุณธรรม และความถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การวิจัยทางการแพทย์ การวิจัยทางจิตวิทยา การวิจัยทางทหาร เป็นต้น เพราะการวิจัยเหล่านี้อาจต้องทำกับคนหรืออย่างน้อยก็สัตว์ที่มีชีวิตในประวัติศาสตร์การค้นคว้าวิจัยบ่อยครั้งที่มีปัญหาว่าจะเมิดกฎหมายหรือศีลธรรมหรือไม่

บางครั้งนักวิจัยอาจจะละเลยจริยธรรมโดยขาดความระมัดระวังหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ เช่น การเป็นนักวิชาการแล้วไปรับทำวิจัยบางเรื่องที่อาจมีผลเสียต่อผู้อื่นให้แก่พรรคการเมือง นักวิจัยบางคนนำข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่นโดยไม่เจตนาลักษณะสำคัญของงานวิจัยชี้ให้เห็นถึงความยากลำบากและความละเอียดอ่อนของงานวิจัยที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ และอาจต้องเผชิญกับปัญหาหลาย ๆ ด้าน ดังนั้น ผู้บริหารงานวิจัยที่ดีจึงจำเป็นต้องทราบและตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นเบื้องต้น และนำไปพิจารณาไตร่ตรองในขั้นดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนอยู่เสมอ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ มีความเป็นกลาง และมีคุณค่าทางวิชาการต่อการพัฒนาสังคมอย่างแท้จริง

2. ระบบการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัย

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (2539 : 66 - 82) ได้กล่าวว่าระบบการบริหารมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมิได้มีไว้สำหรับการบริหารงานวิจัยในรูปแบบที่แท้จริงอย่างแท้จริง ยังคงเป็นการบริหารในรูปแบบที่มองงานวิจัยว่าเป็นเรื่องของความสนใจของผู้ทำ ระบบบริหารมหาวิทยาลัยมักจะอำนวยความสะดวกเท่าที่จะทำได้โดยที่จะต้องไม่ไปกระทบกระเทือนงานหลักของมหาวิทยาลัย คืองานสอน และงานบริการ และจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อหลักการแบ่งภาระงานของอาจารย์ในภาควิชา คืออาจารย์แต่ละคนมีภาระงานสอนและงานบริการเท่า ๆ กัน ไม่ว่าอาจารย์ผู้นั้นจะมีงานวิจัยหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งงานวิจัยถูกถือเป็นงาน “ส่วนตัว” ของอาจารย์แต่ละคน ข้อเสียคือนี้รุนแรงมากน้อยแตกต่างกันในมหาวิทยาลัย และในต่างคณะ

การบริหาร โครงการวิจัยที่อาจารย์หรือหน่วยงานในมหาวิทยาลัยได้รับทุนอุดหนุนจึงต้องเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นการบริหารกระบวนการ “เงินครกขึ้นภูเขา” คือ เป็นงานที่ไม่เป็นไปตามกระแสหลักของสังคมในมหาวิทยาลัย

งบประมาณแผ่นดินเป็นแหล่งทุนวิจัยที่ดีที่สุดแหล่งหนึ่งสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นงบประมาณที่สามารถขอเงินโครงการหลายแสนบาทต่อปีได้ เงินที่มาอยู่ในงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งได้มาคราวเดียวทั้งก้อน และสามารถใช้อย่างมีความยืดหยุ่นคล่องตัวมาก ยกเว้นบางมหาวิทยาลัยซึ่งเอาระเบียบการเงินของราชการทั่ว ๆ ไปมาใช้ ก็เป็นการที่มหาวิทยาลัยนั้น ๆ สร้างความยุ่งยากขึ้นเอง อาจารย์ที่ต้องการเงินสนับสนุนการวิจัยหมวดนี้ต้องเสนอ

โครงการล่วงหน้า 1 ปี โดยต้องตรวจสอบปฏิทินของการเสนองบประมาณแต่ละมหาวิทยาลัยเอาเอง

ประเด็นสำคัญของการบริหารทุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มีดังนี้ คือ 1.) การตรวจสอบคุณภาพของข้อเสนอโครงการ ก่อนนำเสนอสำนักงบประมาณและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2.) การต่อรองให้สำนักงบประมาณอนุมัติเงินมาเป็นก้อน ไม่ใช่อนุมัติมาเป็นรายโครงการ 3.) การจัดสรรทุน และ 4.) การติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง

1.) การตรวจสอบข้อเสนอโครงการวิจัยทำโดยส่งข้อเสนอโครงการให้นักวิชาการสาขาเดียวกัน ภายในมหาวิทยาลัยตรวจสอบคุณภาพ การตรวจสอบนี้มีวัตถุประสงค์เชิงช่วงเหลือให้โครงการวิจัยมีคุณภาพแต่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมักไม่คุ้นเคยกับการตรวจสอบเช่นนี้ และมักแสดงความไม่พอใจเมื่อมีผู้ริเริ่มตรวจสอบ แต่หากค่อยๆ เริ่มทำไปสักระยะหนึ่ง ก็เห็นว่ากระบวนการนี้มีประโยชน์ต่อนักวิจัยเอง หากจะช่วยเหลือให้ยิ่งกว่านี้ ก็ทำได้โดยจัดการสัมมนาเพื่อนำเสนอแนวคิดเรื่องโครงการวิจัยให้กลุ่มนักวิจัยในสาขาเดียวกันช่วยติชมและเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพของโครงการ อาจมีบางคนไม่ยอมมาเสนอ เพราะกลัวถูก “ขโมยความคิด” ผู้เขียนคิดว่าผู้ที่คิดเช่นนี้คงจะเป็นคนที่คิดอะไรไม่ค่อยออกจึงกลัวถูกขโมย ในความเป็นจริงแล้วความยากของการมีผลงานวิจัยอยู่ตรงทำให้ความคิดชัดเจน และทำออกมาเป็นผลงาน ไม่ใช่อยู่ที่ความคิดในช่วงแรก ซึ่งนักวิชาการโดยทั่วไปสามารถคิดได้มากมาย

การวิจัยในมหาวิทยาลัย ควรมีเป้าหมายเพื่อการสร้างความสามารถของนักวิจัยให้เก่งขึ้น สร้างสมผลงานที่มีคุณภาพ ดังนั้น โครงการวิจัยจึงควรเน้นการวิจัยเชิงวิชาการเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายเพื่อการตีพิมพ์ โดยในขั้นแรกอาจเริ่มที่การตีพิมพ์ในวารสารวิชาการประจำสถาบันเสียก่อน แล้วต่อไปจึงเลื่อนขึ้นไปตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติที่ตีพิมพ์ในประเทศไทย และในต่างประเทศตามลำดับ แต่นักวิจัยที่มีความสามารถสูงและมีผู้สนับสนุนเป็นพิเศษหากจะสามารถตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติระดับคุณภาพสูงมากได้เลยก็ยิ่งเป็นการดี

การตรวจสอบข้อเสนอโครงการที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเองจึงควรใช้วิธีการของ peer review โดยเดือนผู้ทรงคุณวุฒิว่าต้องการให้เป็น “การตรวจสอบเพื่อส่งเสริม” (supportive review) ให้มากที่สุด ข้อเสนอโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเสนอไปยังสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จะถูกตรวจสอบด้านความซ้ำซ้อน ตามปกติแล้วกว่าร้อยละ 90 ของโครงการ จะได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและแจ้งผลไปยังสำนักงบประมาณ และแจ้งต่อมหาวิทยาลัยแห่งนั้น ๆ ด้วย

2.) การจัดสรรทุนควรใช้ “ระบบคุณธรรม” (merit system) คือจัดให้ตามคุณภาพและความสอดคล้องกับนโยบายลำดับความสำคัญด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย และต้องจัดสรรให้

เพียงพอที่จะได้ผลงานที่มีคุณภาพ วิธีการที่ไม่ควรใช้เป็นอย่างยิ่ง คือการหารเท่าๆ กัน หรือใช้ตามร้อยละของเงินที่ได้ตัวอย่าง เช่น เสนอไป 20 โครงการ เป็นเงิน 10 ล้านบาท โดยมีทั้งโครงการใหญ่และโครงการเล็ก สำนักงบประมาณกำหนดวงเงินมา 5 ล้านบาท วิธีจัดสรรไม่ควรหารจำนวน 5 ล้านบาท ด้วย 20 โครงการ ให้ได้เงินไปโครงการละ 250,000 บาท และไม่ควรถดงบประมาณลงไปโครงการละครึ่งหนึ่งเท่าๆ กันหมด สิ่งที่ต้องทำคือ ให้เงินแก่โครงการที่มีคุณภาพสูงก่อนพิจารณาจำนวนเงินตามความเหมาะสม แล้วพิจารณาโครงการที่มีคุณภาพลงมาเรื่อย ๆ เงินหมดเมื่อไรโครงการที่ยังไม่ได้พิจารณาก็ตกไป

3.) ระบบการเงินวิจัย อยู่ในหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ดังนั้นเจ้าของโครงการจะได้เงินไปคราวเดียวกันหมดทั้งก่อน ซึ่งถ้าปล่อยให้เป็นเช่นนี้ก็หมายความว่าหัวหน้าโครงการวิจัยรับผิดชอบตนเองในการที่จะให้มีความก้าวหน้าของโครงการและมีผลงานตามที่เสนอ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจะไม่มีเครื่องมือในการตรวจสอบและบริหารให้โครงการประสบความสำเร็จ ซึ่งในความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น ผู้บริหารฯ ยังต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จของโครงการหากมีการตรวจสอบ ควรกำหนดให้หัวหน้าโครงการวิจัยลงนามรับเงินทั้งหมดตามระเบียบราชการ แต่รับไปจริง ๆ เพียง 1/3 อีก 2/3 ลงนามให้คณะเก็บรักษาไว้ในบัญชีพิเศษ (ซึ่งมีคอกเบี้ย) เมื่อหัวหน้าโครงการใช้เงินงวดแรกหมดก็เขียนรายงานความก้าวหน้ามาขอเบิกเงิน 1/3 ถัดไป ระบบนี้มีข้อดีต่อส่วนรวม 2 ประการ คือ (1) นักวิจัยรู้สึกรู้ว่าจะต้องถูกตรวจสอบ การเอาเงินไปแล้วไม่ทำวิจัยจึงลดลง (2) เงินที่ฝากไว้ที่คณะซึ่งจริง ๆ อยู่ในธนาคาร เกิดดอกเบี้ยสามารถนำมาใช้เป็นทุนวิจัยประเภทเร่งด่วนได้อีก เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการเริ่มต้นทำวิจัยโดยเร็วไม่สามารถขอกองงบประมาณแผ่นดิน (ซึ่งต้องรอถึง 1 ปี) ได้

4.) การติดตามและประเมินผล จะต้องควบคู่ไปกับการให้คุณให้โทษ จึงจะมีผลในทางปฏิบัติ นี่คือการจัดการบริหาร ดังนั้น หัวหน้าโครงการที่ผลการติดตามประเมินผลดี ก็ควรได้รับการตอบแทนที่ดี เช่น หากเสนอโครงการเพิ่มเติมก็มีโอกาสอนุมัติมากกว่า เพราะมีเครดิตหรือความน่าเชื่อถือสูงกว่า ส่วนหัวหน้าโครงการที่รับเงินไปแล้วงานไม่คืบหน้า ควรได้รับการช่วยเหลือในขั้นแรก และได้รับการลงโทษไม่จัดสรรทุนวิจัยให้อีกในขั้นหลัง

โครงการจากแหล่งทุนภายนอก

การมีโครงการทุนวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก ถือเป็น “หน้าตา” ของมหาวิทยาลัย ยิ่งถ้าเป็นจากแหล่งทุนภายนอกประเทศยิ่งถือว่ามีความสำคัญสูง แต่ปัจจุบันนี้ทุนจากต่างประเทศมีน้อยลงเรื่อย ๆ และเริ่มมีคนที่จริง ๆ แล้วทุนจากต่างประเทศบางรูปแบบก่อผลเสียนักวิจัยมากกว่าผลดี (โปรดดูหัวข้อ การสนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยแบบ “กั๊กคิด”

ท้ายบทนี้) ทุนวิจัยจากแหล่งทุนที่มีคุณภาพคือ สกว. และ สวทช. จึงเริ่มเข้ามาเป็น “หน้าตา” ของมหาวิทยาลัยแทน

หลักการบริหาร โครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกมีเพียง 2 ประการ คือ ช่วยเหลือส่งเสริมให้การดำเนินการเป็นไปตามที่ตกลงกับแหล่งทุน และช่วยอำนวยความสะดวกให้นักวิจัยทำงานได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยช่วยอำนวยความสะดวกต่อโครงการวิจัย แหล่งทุนจึงมักมีค่าตอบแทนหรือค่าธรรมเนียมให้แก่สถาบัน เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีรายได้จากการที่มีโครงการวิจัยเข้ามาสู่สถาบัน

การบริหารโครงการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกในแนวของการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดการด้านการเงินและพัสดุ
2. การจัดสถานที่ให้แก่โครงการ
3. การอำนวยความสะดวกในการใช้เครื่องมือวิจัย เครื่องมือสื่อสารยานพาหนะ

และการพิมพ์

4. การจัดผู้ช่วยวิจัยให้แก่โครงการ
5. การแสดงความชื่นชมยกย่อง

เนื่องจากแหล่งทุนมักจะมีวิธีการติดตามประเมินผลอย่างรัดกุมอยู่แล้ว มหาวิทยาลัยจึงไม่ควรเข้าไปตั้งกฎระเบียบ หรือจัดขั้นตอนการควบคุมเพิ่มขึ้นอีก เพราะจะก่อความยุ่งยาก มากกว่าช่วยเหลือ

การจัดการด้านการเงินและพัสดุ

สิ่งที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยหรือผู้บริหารคณะช่วยได้ คือช่วยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่การเงินช่วยทำบัญชีและดูแลเงินของโครงการ ในลักษณะของการทำงานนอกเวลาราชการ และได้รับค่าตอบแทนจากโครงการ นอกจากนั้น อาจปรึกษากับหัวหน้าโครงการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารเงินวิจัยของโครงการนั้น เพื่อลดภาระรับผิดชอบของหัวหน้าโครงการ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ทำให้เกิดความล่าช้าในการอนุมัติเงิน

ในกรณีของการซื้อพัสดุ อาจช่วยอำนวยความสะดวกโดยการให้เจ้าหน้าที่พัสดุช่วยดำเนินการให้ นอกจากนั้น เมื่อพัสดุที่ซื้อจากเงินทุนวิจัยชำรุด หากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสามารถซ่อมได้ผู้บริหารก็ควรช่วยสั่งการให้ซ่อม เคยมีเรื่องตลกร้ายในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เมื่อครุภัณฑ์ที่ซื้อจากเงินวิจัยชำรุด พนักงานซ่อมบอกว่าไม่สามารถดำเนินการซ่อมได้ เนื่องจากไม่ใช่ครุภัณฑ์ที่ซื้อมาจากเงินของทางราชการ และผู้บริหารของคณะก็ไม่ได้สั่งการให้ซ่อม คือให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายการซ่อมของคณะเสียเอง

ศ.นพ.จรัส สุวรรณเวลา (2545:45-56) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการการทำการวิจัยไว้ว่า การทำวิจัยมีขั้นตอนต่าง ๆ มากที่ได้มีพัฒนาการของการบริหารจัดการขึ้นมา มีผู้ที่ได้สร้างและสะสมความรู้และประสบการณ์ในการจัดการการวิจัยเพิ่มขึ้นมาบ้างแล้ว การส่งเสริมสนับสนุนและแก้ปัญหาจากการกระทำวิจัย เป็นสิ่งที่ผู้บริหารจัดการการวิจัย ต้องช่วยดูแลและดำเนินการตามจังหวะที่เหมาะสม

ระบบบัญชีและการเบิกจ่ายเงิน ตลอดจนการตรวจสอบการใช้เงิน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบการทำตามระเบียบกฎหมาย (financial, operational และ conformance audit) เริ่มมีการพัฒนาขึ้นเพราะจำเป็นต้องกระทำในลักษณะที่ต่างไปจากการบริหารงานตามปกติเพื่อให้ได้ผลสูงสุด ไม่เป็นเครื่องกีดขวาง หรือสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้วิจัย และไม่รบกวนเสรีภาพทางวิชาการ

ศ.ดร.ปรัชญา เวลารัช (2546:37-39) ได้ระบุเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการงานวิจัยไว้ดังนี้

1. กำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติที่เกื้อหนุนและชัดเจนเกี่ยวกับการวิจัย
2. ตั้งหน่วยงานรับผิดชอบและจัดบุคลากรเพื่อทำงานธุรการวิจัย เช่น การส่งโครงการขอรับทุนจากภายนอก การประสานงานวิจัย การทำข้อมูลวิจัยมหาวิทยาลัย ให้การสนับสนุนผู้ช่วยวิจัย เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัย ถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่ชุมชน สนับสนุนเครื่องมือการวิจัย ประสานอาจารย์เข้าร่วมการวิจัย สอน หรืออบรมเรื่องการวิจัย
3. กำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการงานวิจัย
4. กำหนดกลไกการเชื่อมโยงหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย
5. ผู้บริหารหน่วยงานวิจัย เช่น รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย หรือผู้อำนวยการสถาบันวิจัยทำหน้าที่ถ่ายทอดนโยบายวิจัย และสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรต่าง ๆ ประสานแหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัย พัฒนาระบบที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำการวิจัย และสนับสนุนนักวิจัย
6. กำหนดให้มีหน่วยงานและผู้ดูแลเกี่ยวกับสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และสิทธิประโยชน์ของงานวิจัยมหาวิทยาลัย
7. ให้มีระบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย
8. บริหารงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัวในการจัดงบประมาณและการทำรายงานการเงิน
9. สนับสนุนการจัดตั้งหน่วยงานวิจัยเฉพาะเรื่อง
10. ชูหน่วยงานวิจัยที่ไม่มีผลงาน

11. คิดค่าใช้จ่ายจากทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนงานวิจัย

12. จัดทำระบบส่งเสริมและการตลาดงานวิจัยให้ชัดเจน เช่น จัดมหกรรมวิจัย

การพัฒนาาระบบสนับสนุน

1. จัดทำระบบฐานข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัย และเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

2. ส่งเสริมการเผยแพร่งานวิจัย และส่งเสริมนักวิจัยให้เผยแพร่ผลงานของตน

3. จัดสรรงบประมาณการวิจัยสำหรับอาจารย์ใหม่

4. กำหนดมาตรฐานลงโทษสำหรับผู้ไม่ส่งงานวิจัยตามกำหนด

5. สร้างกลุ่ม / เครือข่ายนักวิจัย

6. อำนวยความสะดวกในการวิจัย ลดขั้นตอน ลดกระบวนการเอกสาร ส่งเสริมความคล่องตัวด้านระเบียบการใช้จ่ายเงินในการทำวิจัย

7. จัดตั้งกองทุนวิจัย กำหนดร้อยละของเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย/คณะ เพื่อจัดสรรเงินรายปีสนับสนุนการวิจัย กำหนดให้ทุกหน่วยงานที่มีรายได้จัดสรรเงินรายได้เพื่อสมทบงบประมาณการวิจัยทุกปี

8. จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่แสวงหาทุนวิจัย ทั้งจากแหล่งภายในและภายนอกประเทศ

9. จัดสรรงบประมาณแก่โครงการวิจัยที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและประเทศ โดยมีคณะกรรมการพิจารณาเกณฑ์และงบประมาณจัดสรร

10. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนการวิจัย เช่น ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ ครุภัณฑ์ ระบบห้องสมุด หนังสือ วารสาร ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูลสืบค้น คอมพิวเตอร์ ห้องประชุม ห้องทำงานวิจัย ระบบการให้คำปรึกษา

11. จัดบุคลากรสนับสนุนงานวิจัย เช่น นักสถิติ นักคอมพิวเตอร์ ผู้ช่วยวิจัย นักวิทยาศาสตร์ ที่ปรึกษา ฯลฯ

12. จัดสรรงบประมาณจากรายได้ของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภายใน เพื่อสนับสนุนการวิจัย

13. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยนักศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการวิจัยของมหาวิทยาลัย

14. สนับสนุนให้นักศึกษาทำวิจัยในโครงการของคณาจารย์

15. ให้คำแนะนำ หรือจัดทำฐานข้อมูลวารสารต่างประเทศที่นักวิจัยสามารถส่งผลงานไปลงพิมพ์ได้ โดยมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนการเขียนบทความและผลงานวิจัยภาษาต่างประเทศ

16. จัดวางระบบการยกย่องนักวิจัยดีเด่น

แรงจูงใจ

1. สนับสนุนให้อาจารย์จัดเวลาเพื่อการวิจัยเช่นเดียวกับการสอน โดยให้มีระบบแบ่งเบาภาระงานสอน เช่น มีทุนให้ผู้ช่วยสอน หรือมีระบบผู้ช่วยวิจัยเปิดโอกาสให้คณาจารย์ลาไปทำงานวิจัย ให้เวลาทำงานวิจัยกำหนดสัดส่วนการสอนและการวิจัย

2. กำหนดภาระงานด้านการวิจัยของคณาจารย์ให้ชัดเจน

3. ให้การสนับสนุนโดยการพิจารณาความดีความชอบ และการขอ

ตำแหน่งทางวิชาการ

4. จัดระบบค่าตอบแทนนักวิจัย

5. ลดขั้นตอนการบริหารงานวิจัยให้ยุ่งยากน้อยลง

6. กำหนดเงื่อนไขการจ้าง และค่าตอบแทนที่สัมพันธ์กับศักยภาพ

การวิจัยของคณาจารย์

7. กำหนดให้การวิจัยเป็นภาระงานของอาจารย์

8. กำหนดให้การงานเป็นที่ปรึกษานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็น

ภาระงานวิจัยของอาจารย์

กำหนดความก้าวหน้าให้อาจารย์ที่มีผลงานวิจัย โดยเฉพาะการเข้าสู่

ตำแหน่งทางวิชาการ

3. ระเบียบการปฏิบัติทางราชการบางอย่างเกี่ยวกับงานวิจัย

ระเบียบและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อกระบวนการการบริหารงานโครงการวิจัยเป็นอย่างมากการดำเนินงานโครงการวิจัยบางครั้งเกิดความล่าช้าด้วยเหตุของระเบียบและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ผู้วิจัยขอเสนอระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 2 ฉบับ ดังนี้

3.1 หนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค 0409.6/ว 113 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 เพื่อให้ส่วนราชการถือปฏิบัติเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเงินอุดหนุน มีสาระที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

...2. กรณีเป็นการเบิกจ่ายให้ส่วนราชการเป็นผู้ดำเนินการ เช่น อุดหนุนโครงการวิจัย

2.1. ให้ส่วนราชการเจ้าของงบประมาณจัดทำแผนการเบิกจ่ายเงิน

2.2 สำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงบดำเนินการให้ปฏิบัติดังนี้

2.2.1 ให้หัวหน้าส่วนราชการเจ้าของงบประมาณกำหนดระเบียบภายในควบคุมการใช้จ่ายเงินเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอตั้งงบประมาณเว้นแต่ค่าใช้จ่ายที่จ่ายตอบแทนการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร ให้เบิกจ่ายได้ตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการเบิกจ่ายเงินงบประมาณในงบอื่น ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เป็นต้น

2.2.5 การจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้จ่ายตามระเบียบที่ส่วนราชการกำหนดตามข้อ 2.2.1

2.2.9 หลักฐานการจ่ายเงิน การบัญชีและวิธีปฏิบัติอื่น ๆ ให้ถือปฏิบัติตามข้อ 1.3

- ข้อ 1.4 คือ

1.3 กรณีส่วนราชการผู้เบิกจ่ายเงิน ให้ใช้หลักฐานการจ่ายเงินตามระเบียบของทางราชการ เป็นหลักฐานการจ่ายเงินเพื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ

1.4 การบัญชีให้ปฏิบัติอื่นใดซึ่งมิได้กำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

2.2.10 การจัดซื้อจัดจ้าง ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

3.2 ระเบียบสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ งบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อการวิจัย พ.ศ.2546 มีสาระที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

...ข้อ 4 ให้อธิการบดีแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัย” จำนวนไม่เกิน 9 คน มาเป็นคณะกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการสำนักวิจัยเป็นเลขานุการคณะกรรมการชุดนี้

ข้อ 5 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่เสนอความเห็น ประกอบการพิจารณาอนุมัติของอธิการบดีในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) แผนการเบิกจ่ายเงินตามโครงการ

(2) ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและค่าสาธารณูปโภค เว้นแต่รายจ่ายใดที่มีระเบียบของทางราชการกำหนดไว้แล้ว ให้เบิกจ่ายตามหลักเกณฑ์ของระเบียบกำหนด เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เป็นต้น

ข้อ 7 ให้ผู้รับเงินอุดหนุนมีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำแผนการเบิกจ่ายเงิน โดยแยกประเภทค่าใช้จ่ายดังนี้

(1) งบบุคลากร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในลักษณะเงินเดือน ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่มีลักษณะทำนองเดียวกันที่มีกำหนดจ่ายเป็นรายเดือน

(2) งบดำเนินการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน และค่าสาธารณูปโภค

(3) งบลงทุน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อครุภัณฑ์

(4) ในแผนการเบิกจ่ายเงินให้ระบุจำนวนเงินสำหรับค่าใช้จ่ายงบบุคลากร และงบดำเนินการที่จะต้องใช้ในแต่ละเดือน

ข้อ 9 การจัดซื้อ จัดจ้าง ผู้รับเงินอุดหนุนไม่ต้องถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ แต่ต้องมีหลักฐานจ่ายตามระเบียบของทางราชการ

4. การบริหารการเงินของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

การบริหารการเงินของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีเอกสารที่เกี่ยวกับการเงินที่สำคัญ 4 ฉบับ คือ

...4.1 คู่มือการเบิกจ่ายเงินสถาบันราชภัฏลำปาง งานการเงิน สำนักงานอธิการบดี ได้จัดทำคู่มือเบิกจ่ายเงิน พ.ศ.2545 เพื่อเป็นแนวทางการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนการวิจัย ดังนี้

เงินอุดหนุนวิจัย ซึ่งจะจ่ายทุนอุดหนุนเป็น 3 งวด คือ งวดที่ 1 เบิกจ่าย 50% งวดที่ 2 และงวดที่ 3 เบิกจ่ายงวดละ 25% เอกสารการเบิกจ่าย ประกอบด้วย

เงินอุดหนุนวิจัยงวดที่ 1 (50%)

1. หนังสือขออนุมัติเบิกจ่าย
2. ใบสำคัญรับเงิน (50%)
3. สำเนาเอกสารการอนุมัติให้ได้รับเงินอุดหนุน

เงินอุดหนุนวิจัย งวดที่ 2 (25%)

1. หนังสือขออนุมัติเบิกจ่าย
2. ใบสำคัญรับเงิน (25%)
3. รายงานการใช้จ่ายเงินงวดที่ 1 พร้อมแนบเอกสารการจ่าย
4. สำเนาเอกสารการอนุมัติให้ได้รับเงินอุดหนุน

เงินอุดหนุนวิจัย งวดที่ 3 (25%)

1. หนังสือขออนุมัติเบิกจ่าย
2. ใบสำคัญรับเงิน (25%)
3. รายงานการใช้จ่ายเงินงวดที่ 2 และงวดที่ 3 พร้อมแนบเอกสารการจ่าย
4. สำเนาเอกสารการอนุมัติให้ได้รับเงินอุดหนุน
5. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนการวิจัยทั้ง 3 งวด มีเอกสารที่ต้องดำเนินการเหมือนกัน คือ หนังสือขออนุมัติเบิกจ่าย ใบสำคัญรับเงิน และสำเนาเอกสารการอนุมัติให้ได้รับเงินอุดหนุน โดยการเบิกจ่ายงวดที่ 2 ต้องมีรายงานการใช้จ่ายเงินงวดที่ 1 พร้อมแนบเอกสารการจ่าย และงวดที่ 3 ต้องมีรายงานการใช้จ่ายเงินงวดที่ 2 และงวดที่ 3 พร้อมแนบเอกสารการจ่ายและรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพิ่มเติม

4.2 ประกาศสถาบันราชภัฏลำปาง เรื่อง แนวปฏิบัติการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ งบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อการวิจัย พ.ศ. 2546 มีสาระสำคัญคือ

...1. ให้ผู้ได้รับเงินอุดหนุนจัดทำแผนการเบิกจ่ายเงิน โดยระบุถึงวงระยะเวลาการเบิกจ่ายเงิน แผนปฏิบัติการวิจัยและผลงานที่จะเกิดขึ้นในแต่ละงวด งบประมาณค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดตามแบบฟอร์มที่กำหนด พร้อมทั้งแนบเค้าโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับอนุมัติให้เงินอุดหนุนและสัญญาการรับทุน เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัย เพื่อคณะกรรมการจะได้พิจารณาให้ความเห็นประกอบการพิจารณาอนุมัติของอธิการบดี

2. การเบิกจ่ายเงินให้ผู้ได้รับเงินอุดหนุนทำเรื่องขออนุมัติเบิกจ่ายผ่านสำนักวิจัยโดยแนบหลักฐานดังนี้

2.1 แผนการเบิกจ่ายเงินที่ได้รับอนุมัติ

2.2 หลักฐานการจ่ายเงินประจำงวดที่ขอเบิก

2.3 หลักฐานที่แสดงว่ามีผลงานตามที่ระบุไว้ในแผนการปฏิบัติการวิจัยประจำงวดที่ขอเบิก

ให้สำนักวิจัยนำหลักฐานการขอเบิกจ่ายให้คณะกรรมการควบคุมการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัยให้ความเห็นประกอบการพิจารณาอนุมัติของอธิการบดี

4. ในกรณีที่ผู้ได้รับเงินอุดหนุนต้องการยืมเงินทรองจ่าย ให้ทำบันทึกขอยืมเงินทรองจ่าย พร้อมแนบแผนการเบิกจ่ายเงินที่ได้รับอนุมัติประกอบการพิจารณา

4.3 ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เรื่อง แนวปฏิบัติการเบิกจ่ายงบดำเนินงาน : หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุและรวมถึงรายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่าย จากหมวดอื่นใดในลักษณะค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ มีสาระสำคัญคือ

...6. การดำเนินงานที่เป็นการจัดกิจกรรม เช่น การอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการจะต้องนำเสนอโครงการขออนุมัติต่ออธิการบดีก่อน จึงจะดำเนินการได้

4.4 ระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง พ.ศ.2548 มีสาระสำคัญ คือ

...ข้อ 4 กองทุนที่จัดตั้งขึ้นให้มีวัตถุประสงค์ภายในขอบเขต ดังนี้

- (1) สนับสนุนการพัฒนาการเรียนการสอน
- (2) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรหรือนักศึกษา
- (3) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยของบุคลากรหรือนักศึกษา
- (4) ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม
- (5) จัดสรรเป็นสวัสดิการของบุคลากรหรือนักศึกษา
- (6) จัดสรรเป็นทุนอุดหนุนการศึกษาให้แก่บุคคลทั่วไปเพื่อกลับมาปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยต่อไป
- (7) ส่งเสริมงานบริการวิชาการและกิจกรรมของชุมชน

รายละเอียดของเอกสาร ทั้ง 4 มีอยู่ในภาคผนวก

5. ระเบียบและคู่มือการบริหารงานการเงินของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

แนวทางการบริหารการเงินและพัสดุ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สนับสนุนให้หัวหน้าโครงการบริหารจัดการเงิน สนับสนุนการวิจัยให้เป็นไปอย่างคล่องตัว และเอื้อต่อการดำเนินงานของโครงการวิจัยให้มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยมอบความไว้วางใจให้กับหัวหน้าโครงการเป็นผู้กำกับ ดูแลการเงินของโครงการวิจัยให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึง “หลักการและเหตุผล ประหยัดและจำเป็น” ภายใต้แผนงานและประมาณที่ได้รับการจัดสรร โดยมีหลักฐานใช้จ่ายจริง โปร่งใสและตรวจสอบได้ ขั้นตอนและแนวทางการจัดทำบัญชีที่น่าสนใจมีดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการ มีดังนี้

1. เปิดบัญชีธนาคาร
2. การใช้จ่ายและประเภทรายจ่าย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กำหนดเกณฑ์การใช้จ่ายเงินและแบ่งหมวด รายจ่ายหลักออกเป็น 7 หมวด โดยมีรายละเอียดและเกณฑ์การใช้จ่ายเงินมีดังนี้

หมวดที่ 1 : ค่าตอบแทน

หมวดที่ 2 : ค่าจ้าง

หมวดที่ 3 : ค่าวัสดุ / อุปกรณ์

หมวดที่ 4 : ค่าใช้สอย

หมวดที่ 5 : ค่าครุภัณฑ์

หมวดที่ 6 : ค่าใช้จ่ายอื่น

หมวดที่ 7 : ค่าบำรุงสถาบัน (งวดพิเศษ ก.)

แนวทางการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงินโครงการ และการจัดทำรายงานการเงิน

1. การจัดทำบัญชี โดยจัดทำตามแบบฟอร์มเอกสารแนบหมายเลข 7 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1) ส่วน 1 งบประมาณ (3 บรรทัดแรก) เพื่อใช้ในการควบคุมงบประมาณของทุนที่ได้รับ และทราบยอดงบประมาณคงเหลือแต่ละหมวด ณ สิ้นงวดนั้นๆ

2) ส่วน 2 เงินฝาก (3 ช่องของเงินฝากธนาคาร) ใช้บันทึกจำนวนเงินที่ได้รับและจ่าย ไปจริงของรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เพื่อทราบความเคลื่อนไหว รวมทั้งควบคุมจำนวนเงินที่มี อยู่ให้เพียงพอใช้สำหรับงวดนั้นๆ

3) ส่วน 3 รายจ่าย (6 ช่องของรายจ่าย) ใช้บันทึกค่าใช้จ่ายจริง ที่จ่ายไปในแต่ละรายการของแต่ละวันโดยแยกตามประเภทของหมวดรายจ่าย เพื่อความสะดวกในการเก็บยอดค่าใช้จ่ายสะสมและนำยอดค่าใช้จ่ายรวมที่เกิดขึ้นในงวด 6 เดือน ไปจัดทำรายงานสรุปการเงิน

2. ประเภทของหลักฐาน และการจัดเก็บ ในบรรดาแบบพิมพ์ เอกสาร สมุดบัญชี และทะเบียนต่างๆ ที่ใช้ ให้เป็นไปตามที่ สกว. กำหนด หรืออาจใช้แบบพิมพ์ของทางราชการได้

สกว.จะให้นักวิจัยเก็บหลักฐานการเงินไว้เองแต่ต้องพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ โดยต้องทำรายงานการเงินส่งสกว. ตามงวดเวลาที่กำหนด